

Oppdragsgiver
Ørland kommune

Rapporttype

Dato
2010-05-18

SIVILSAMFUNNET I ØRLAND/ BJUGN-REGIONEN

LOKALSAMFUNN I EN STORBYREGION

SIVILSAMFUNNET I ØRLAND/ BJUGN-REGIONEN LOKALSAMFUNN I EN STORBYREGION

Oppdragsnr.: 6100228
 Oppdragsnavn: Utredning av sivilsamfunnet Ørland/Bjugn
 Dokument nr.: 1
 Filnavn: Sivilsamfunnet Ørland Bjugn 18 mai.docx

Revisjon	0	1	2	
Dato	2010-05-05	2010-05-11	2010-05-18	
Utarbeidet av	Erik Spilsberg	Erik Spilsberg	Erik Spilsberg	
Kontrollert av		Hans Brattås		
Godkjent av				
Beskrivelse				

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Revisjonen gjelder

Rambøll
 P.b. 9420 Sluppen

NO-7493 TRONDHEIM
 T +47 73 84 10 00
 F +47 73 84 10 60
 www.ramboll.no

INNHOLD

1.	INNLEDNING.....	6
1.1	Bakgrunn for analysen.....	6
1.2	Hovedformål med rapporten.....	6
1.3	Kort beskrivelse av en kampflybase på Ørland.....	6
2.	ØRLAND/BJUGN-REGIONEN.....	8
2.1	Befolkning.....	9
2.2	Næringsliv, arbeidsmarked.....	10
2.3	Skole/ utdanning.....	13
2.4	Offentlig service.....	13
2.5	Kultur og fritid.....	14
3.	STORBYREGIONEN TRONDHEIM.....	18
3.1	Næringsliv og arbeidsmarked.....	18
3.2	Utdanningstilbud og forskning.....	18
3.3	Kultur.....	19
3.4	Omdømme.....	20
4.	KOMMUNIKASJONER.....	24
4.1	Båtforbindelser.....	24
4.2	Vegforbindelser.....	25
4.3	Flyforbindelser.....	27
4.4	Arbeidsreiser mellom Trondheim og Ørland.....	27
4.5	Generelt om regionforstørring og mobilitet.....	27
4.6	Mulighet til ytterligere forbedring av kommunikasjonene.....	28
5.	PERSONELLMESSIGE FORHOLD VED FLYSTASJONEN I DAG ..	29
5.1	Demografi.....	29
5.2	Rekruttering.....	31
5.3	Hovedflystasjonen som del av lokalsamfunnet.....	31
6.	SAMARBEID OG NÆRINGSUTVIKLING I REGIONEN	32
6.1	Luftkrigsskolen.....	32
6.2	SINTEF/NTNU-miljøet.....	33
6.3	Samarbeid innen næringsliv, FoU og offentlig virksomhet.....	33
7.	OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER	36
8.	LITTERATUR.....	37

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for analysen

Forsvarsdepartementet har sendt på høring en rapport som beslutningsgrunnlag for valg av lokalisering for framtidig kampflybase. Høringsfristen er 19. mai 2010.

De aktuelle alternativene som vurderes er Ørland, Evenes og Bodø som enebaser, samt kombinasjoner av to lokaliteter som tobaseløsninger. Rapporten redegjør for alternativenes egnethet som lokaliseringsløsning, vesentlige konsekvenser knyttet til det enkelte alternativ samt kostnader.

Som grunnlag for hovedrapporten foreligger det flere underrapporter, bl.a. en rapport om personellmessige konsekvenser ved lokalisering av base for nye kampfly (Asplan Viak 2009-12-29).

I forbindelse med Ørland kommune og Bjugn kommunes høringsuttalelse, har kommunene bedt om en supplerende analyse for å kvalitetssikre vurderingene og supplere med ytterligere dokumentasjon knyttet til de personellmessige konsekvensene ved lokalisering på Ørland.

Rapporten er utarbeidet av Erik Spilsberg. Hans Brattås har bidratt i arbeidet. I forbindelse med arbeidet er det innhentet bidrag og opplysninger fra Ørland, Bjugn og Trondheim kommuner, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Ørland hovedflystasjon, Kystekspresen og SINTEF (Teknologi og samfunn og Marintek).

1.2 Hovedformål med rapporten

Uansett hvor man plasserer en ny hovedflystasjon, vil det være en del kortsiktige utfordringer med å få personell til å flytte til en ny base, og erstatte tapt kompetanse med ny. I tillegg til den kortsiktige utfordringen, er Forsvaret avhengig av at man i det lange løp klarer å rekruttere nytt personell og beholde den kompetansen personellet representerer.

Hensikten med rapporten er å vurdere og belyse de forhold som har betydning for at de to kommunene skal være i stand til å håndtere en situasjon med en vesentlig større flystasjon enn i dag og særlig de forhold som har betydning for i hvilken grad man vil kunne lykkes å rekruttere og beholde kompetent personell ved en enebase på Ørland i årene framover. Det er således ingen fullstendig samfunnsanalyse.

Denne rapporten berører ikke militærfaglige vurderinger eller støy- og miljøvurderinger i forbindelse med flystasjonen. Distriktpolitiske eller samfunnsmessige konsekvenser ved en eventuell nedlegging av Ørland hovedflystasjon er heller ikke behandlet i rapporten.

1.3 Kort beskrivelse av en kampflybase på Ørland

Ørland hovedflystasjon er en av Luftforsvarets to hovedflystasjoner, og opererer F-16 jagerfly, Sea King redningshelikoptre og er også den eneste fremskutte basen i Nord-Europa for NATOs overvåkingsfly E-3/AWACS. Stasjonen er en del av NATOs beredskapsstyrke innenfor rammen av Forsvarets innsatsstyrke/Luft (FIST-L) og et alliert treningscenter for luftstyrker fra NATO og

Partnerskap for fred-landene. Som treningscenter har flystasjonen gjennomsnittlig om lag 95 000 gjestedøgn i året.

Flyplassen ble anlagt av de tyske okkupasjonsstyrkene under andre verdenskrig i årene 1941–44. Den ble nedlagt i 1945 og gjenåpnet som base for 338-skvadronen i 1954.

Ørland hovedflystasjon består av følgende enheter:

- 138 Luftving med 338 Skvadron (F-16), Luftvernartilleribataljon (NASAMS II), Bakkeoperativ skvadron (bl.a. Basesett 1), vedlikehold og bakkestøtte.
- Westland Sea King MK III redningshelikoptre fra 330-Skvadron er stasjonert her med en 15 minutter beredskap (tilstedevakt). 330 skvadronen på Ørland er i praksis underlagt 137. luftving på Rygge flystasjon. Avdelingen er oppsatt med fire helikopterbesetninger samt et teknisk støtteelement.
- *NATO Airborne Early Warning & Control Force – Forward Operating Location* (NAEW&CF FOL) er en fremskutt lokasjon for NATOs strategiske overvåkningsfly AWACS E-3A. I gjennomsnitt er AWACS E-3A innom Ørland annenhver dag i løpet av et år og betydelig infrastruktur er lagt til rette for denne kapasiteten. Avdelingen har i overkant av 30 stillingshjemler på Ørland. Det er den eneste basen i Nord-Europa.
- Andre enheter på Ørland er AVINOR (lufttrafikktenester), MET (meteorologitjenester), STATOIL, INI OPS (IKT tjenester), FSAN (Forsvarets sanitet), FLO Forsyning (inkludert MCPP-N, amerikansk forhåndslagring).
- Ørland hovedflystasjon er vertsbase for jagerflydelen av MCPP-N programmet, samt vertsbase for Bjugn og Kalvå MEB-lager.

Totalt sett er basen daglig arbeidsplass for ca 900 personer hvorav ca 650 befal og sivile og ca 250 vernepliktige.

Etablering av en enebase på Ørland vil representere en økning i antall stillinger på anslagsvis 570, fordelt på ca 450 befal, ca 100 sivile og ca 20 vervede. I tillegg vil antall vernepliktige øke med ca 330.

2. ØRLAND/BJUGN-REGIONEN

Ørland og Bjugn kommuner utgjør en felles bo- og arbeidsmarkedsregion i henhold til regjeringens og SSB's definisjon. Nabokommunene Åfjord, Rissa og Agdenes er til dels også en del av dette felles bolig og arbeidsmarkedet, men i beskrivelser av befolkning, næring, service og kulturtilbud tas det utgangspunkt i Ørland og Bjugn kommuner.

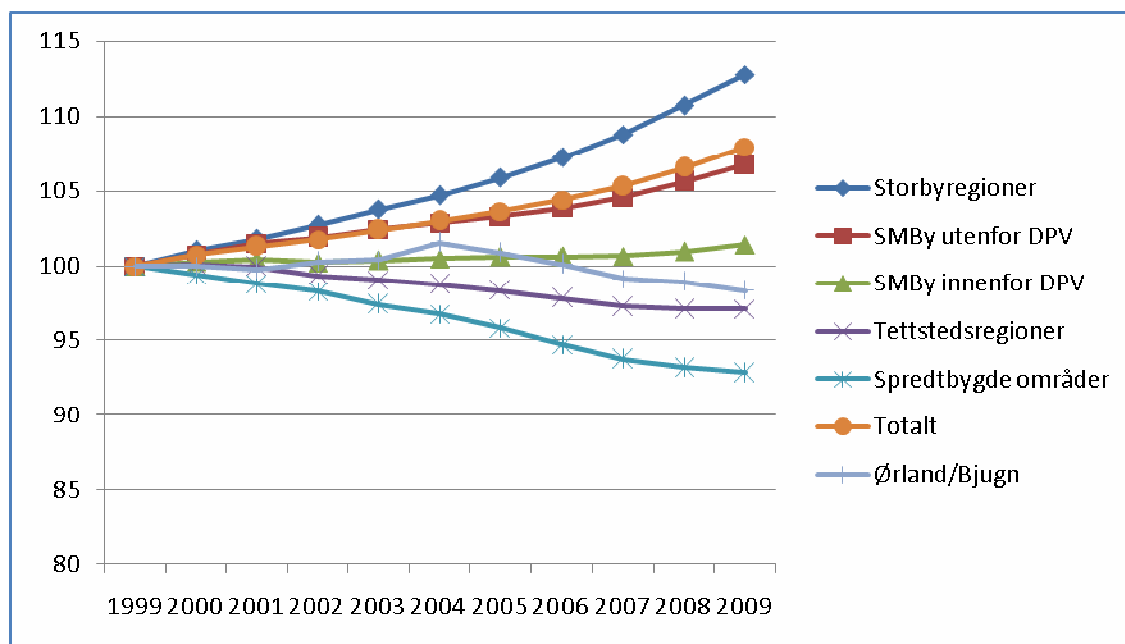
Figur 1 Ørland/ Bjugn-regionen

I tillegg til byen Brekstad med ca 1900 bosatte, er kommunesenteret Botngård i Bjugn med ca 1100 bosatte et større tettsted som ligger 15 km fra Brekstad. Det er i tillegg en rekke mindre tettsteder/grender bl.a. Opphaug, Uthaug, Lysøysund, Vallersund m.fl.

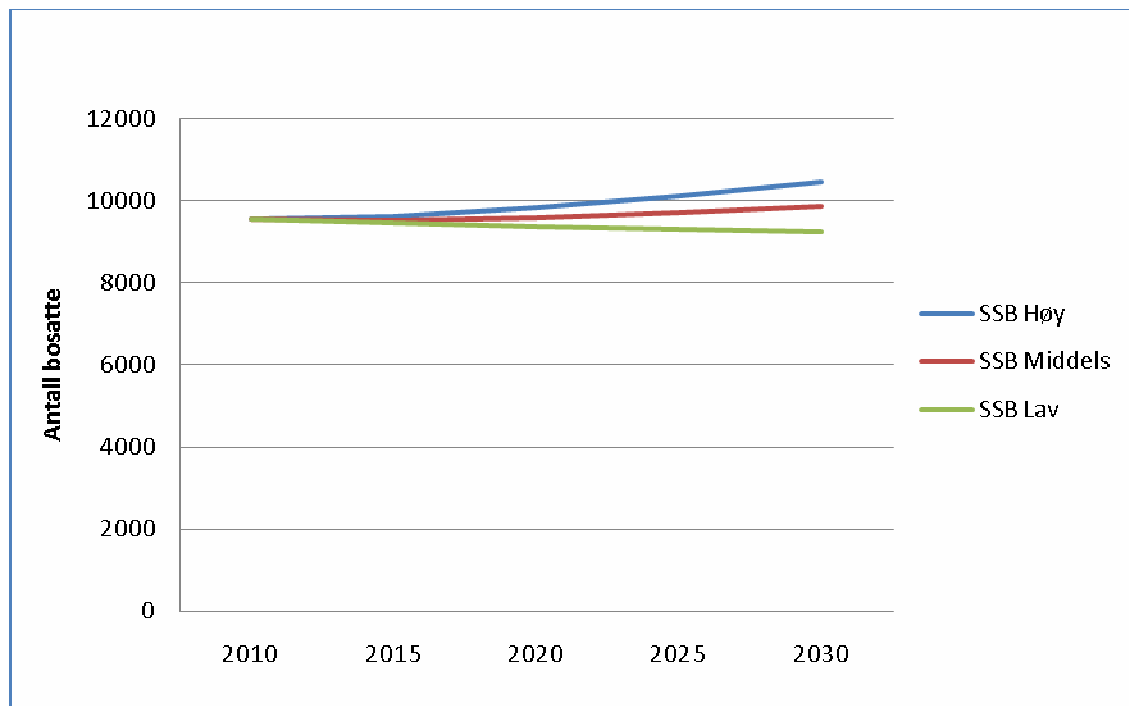
2.1 Befolkning

Befolkningen i Ørland/ Bjugn er like oppunder 10 000, fordelt med ca halvparten i hhv Ørland og Bjugn. Folketallet har holdt seg ganske stabilt de siste 10 årene. Diagrammet viser at befolkningsutviklingen de siste 10 år ligger noe over gjennomsnittet for tettstedsregioner. En tettstedsregion er i denne sammenheng definert som regioner med senter mellom 1000 og 5000 innbyggere.

Figur 2 Befolkningsutvikling Ørland/ Bjugn sammenlignet med gjennomsnittsutviklingen for ulike regiontyper

I henhold til SSB's middels befolkningsprognose vil folketallet i Ørland/ Bjugn holde seg relativt stabilt også framover.

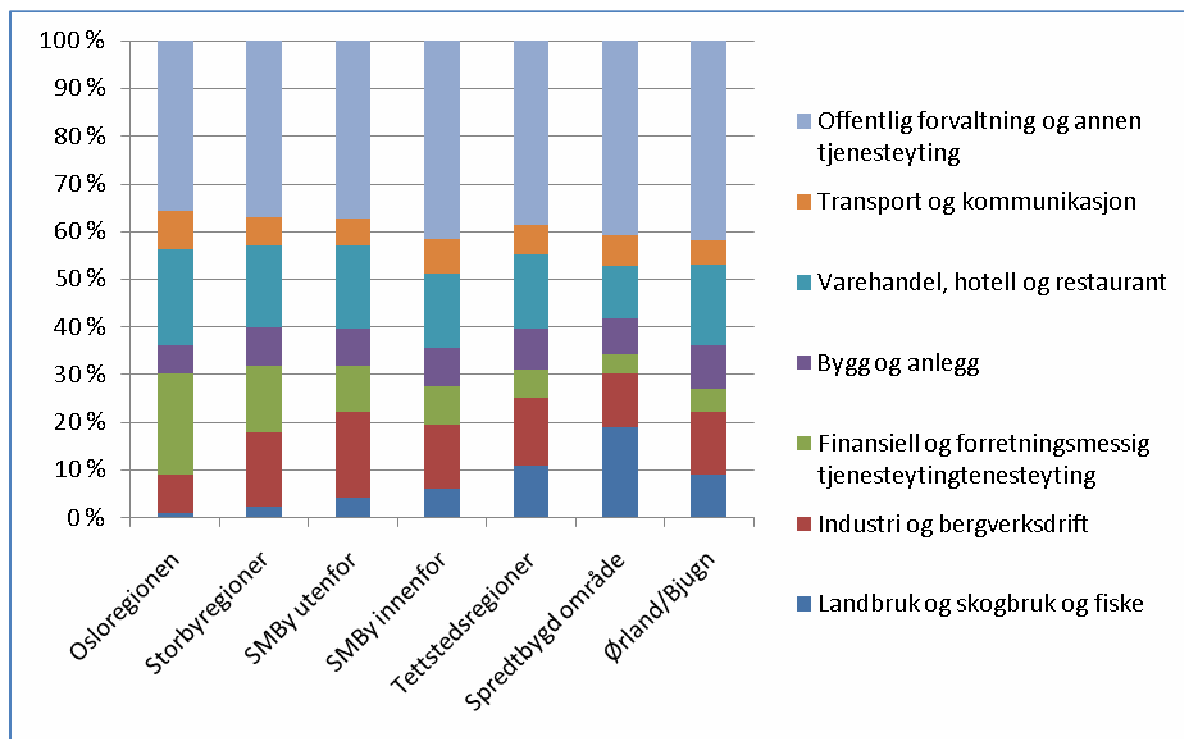

Figur 3 Befolkningsprognose Ørland/Bjugn

2.2 Næringsliv, arbeidsmarked

Det er viktig med et variert næringsliv og mangfold i tilbudet av arbeidsplasser. Figur 4 viser nærings sammensetningen for Ørland/ Bjugn sammenlignet med regioner av ulik type.

Næringsstrukturen i Ørland / Bjugn er variert, med en sammensetning som er i samsvar med gjennomsnittet for tettstedsregioner av denne typen. Som figuren viser er offentlig forvaltning og annen tjenesteyting dominerende for alle typer regioner.

Figur 4 Næringsstruktur Ørland/ Bjugn sammenlignet med ulike regiontyper (Kilde: SSB)

I følge SSB's bedriftsdatabank (2010 – 1.kvartal) er det registrert 1054 bedrifter i Ørland og Bjugn kommuner, hvorav 8 har over 50 ansatte og 1 har over 250 ansatte. Regionens største arbeidsplass er Ørland hovedflystasjon.

Brekstad ble erklært som by i 2006, og er et betydelig handels- og servicesenter for regionen, med et variert utvalg spesialhandel.

Av større industribedrifter kan nevnes:

- Mascot Høie, etablert 1986, er Ørland kommunes største industribedrift og produserer dyner, puter og sengetøy. Merkevaren Høie er Skandinavias mest kjente innen sengetøy. Konsernadministrasjon og produksjon av dyner og puter ligger på Brekstad, og sysselsetter 120 personer.
- Grøntvedt Pelagic, etablert 1988, foredler sild i anlegg på Uthaug og Kråkvåg. Selskapet er verdens største produsent av tønnemarinert sild.
- Scanbio AS i Bjugn produserer hovedsakelig fiskeolje og fiskeprotein av fiskeavfall.
- Botngaard AS driver utvikling, produksjon og salg av produkter basert på industritekstiler og lignende materialer.

I tillegg finnes flere bedrifter innen fiskeoppdrett og skaldyrproduksjon

Landbruket sysselsetter ca. 10 % av befolkningen. De viktigste landbruksproduktene er melk, korn og kjøtt. Ørland meieri, etablert 1878, er en del av Tine Midt-Norge og produserer i dag osten Norvegia. Meieriet har ca 25 ansatte.

Ørland og Bjugn har gjennomgått og gjennomgår den samme utviklingen innen nærings- og arbeidslivet som resten av distrikts-Norge. Det er preget av lokal sentralisering i tillegg til nasjonal sentralisering og de tradisjonelle næringene som jordbruk og fiske er i kontinuerlig endring.

I dag er det tertiærnæringen som har størst andel sysselsatte mens primær og sekundærnæringene reduseres i antall sysselsatte. Likevel er disse næringene viktige for kommunen.

Grønn-blå sektor øker i viktighet og som strategiske satsingsområder. Etableringen av de to forskningssentrene på Valsneset, det nasjonale vindkraftsenteret og det tilsvarende senteret for forskning på framtidens havbruksteknologi, vil bidra til å forsterke forbindelsen mellom teknologihovedstaden Trondheim og Ørland/Bjugn. Fosen videregående skole/Fosen Ressurssenter, Campus Fosen og Valsneset står helt sentralt i denne strategien.

Bredbåndkapasiteten bygges ut kontinuerlig og skal i dag tilfredsstille de mest krevende behov på kapasitet.

Viktige organisasjoner for utviklingen av eksisterende og nye næringer er:

- Gode Sammen AS - et felles selskap mellom Ørland og Bjugn kommuner der daglig ledelse kjøpes fra SINTEF. Selskapet driver nettverksbygging og kompetanseutviklingsprosjekter innenfor konkrete satsingsområder. Arbeider nå med en felles utviklingsplan for både Bjugn og Ørland kommuner.
- AquaCultureEngineering(ACE) AS- et nasjonalt og internasjonalt forskningssenter for havbruksteknologi med SINTEF og NTNU som de dominerende aktørene.
- VindValsneset (ViVa)AS - det nasjonale senteret for forskning på vindkraft og fornybar energi. NTNU, SINTEF og Institutt for Energiteknikk (IFE) på Kjeller er sentrale aktører.
- Valsneset energi og industriselskap (VEI)AS - eier og utvikler av Valsneset industriområde. Selskapet eies 50/50 av SIVA og Bjugn kommune.
- Valsneset Utvikling(VU)KF - eier og utvikler Gullvika industriområde i Lysøysund.
- Campus Fosen KF - eier av Bjugn kultursenter og FosenHallen og er kompetanseutviklingsaktør sammen med andre samt tilrettelegger for ny virksomhet.
- Fosen videregående skole og Fosen Ressurssenter - videregående utdanning og fagskole-/høyskoleutdanning for hele regionen.
- Fosen næringshage bidrar til å skape langsiktig vekst og knoppskyting for kunnskapsbasert næringsvirksomhet i regionen.

2.3 Skole/ utdanning

Kommunene har full barnehagedekning, godt utdannede ansatte og et tilbud av god kvalitet med fire kommunale og fem private barnehager. Kommunen garanterer barnehageplass til militært personell uavhengig av beordringstidspunkt. Barnehagene har stor variasjon i gruppestørrelser og tilbud. Futura barnehage i Ørland med plass til 156 barn sto ferdig i 2007 og fremstår som en av Trøndelags største og mest moderne barnehager med et unikt uteområde.

Kommunene har seks grunnskoler i forskjellige størrelse, hvorav tre barneskoler, en ungdomsskole og to kombinerte barne- og ungdomsskoler. I tillegg finnes Steinerskole. De største skolene finnes på Brekstad og i Botngård. I tillegg er det skoler i Lysøysund, Vallersund og Opphaug. Både Brekstad ungdomsskole og Vallersund oppvekstsenter er helt nye. Botngård skole er betydelig renoverert de siste årene.

Fosen videregående skole i Bjugn gir et svært bredt og godt tilbud til elever i videregående opplæring. Skolen har et av landets beste tilbud på musikk, dans og drama, har et meget godt tilbud i forhold til entreprenørskap. Fagtilbudet er meget godt både i forhold til studiespesialisering og yrkesrettet utdanning.

Figur 5 Fosen videregående skole

Det er lagt til rette for høyere utdanning på Ørland gjennom Fosen studiesenter og Fosen kurscenter. Selve forelesninger skjer ved bruk av avansert videokonferanse der høgskole og flere studiesentra er koblet sammen til et felles klasserom (her har man full dialog med foreleser og andre studenter). Veiledning skjer via nettet. I noen tilfeller er det samling ved høgskolene. Fosen Kurscenter er tilknyttet utdanningsnettverket Midt i Norden som tilbyr over 100 forskjellige studier. Nærheten til Trondheim sine utdanningsmuligheter gir et meget godt supplement til det lokale tilbudet

2.4 Offentlig service

Både Ørland og Bjugn er velfungerende lokalsamfunn der man finner det meste av det man trenger av private og offentlige tjenester. Det er kort vei mellom kommunesentrene Brekstad og Botngård. Når det gjelder offentlig og privat servicetilbud fungerer Brekstad som et sentrum for et større område enn bare Ørland og Bjugn kommuner.

Kommunene arbeider med sikte på å lage sammenhengende velferdstjenester med god kvalitet. Innenfor helse vil man kunne nyte det beste som finnes på markedet i dag med sterkt fokus på forebyggende folkehelse, med gode lokale tilbud og med et regionalt, somatisk helsetilbud på Brekstad med spesialister fra St. Olavs hospital i Trondheim innenfor flere fagretninger.

Fosen distriktsmedisinske Senter er et godt utbygd minisykehus med lege- og spesialisthelsetjeneste, distriktsmedisinsk senter, legevaktssenter, fysioterapi, helsestasjon, jordmor, og tannlege m.m. Fosen distriktsmedisinske senter er et interkommunalt selskap som eies av 7 kommuner på Fosen.

Stasjoneringen av Sea King redningshelikopter på Ørland hovedflystasjon gir rask transport til St.Olavs hospital ved behov.

Kommunene har et godt lokalt tilbud til barn og unge. Helsestasjon, barnevern, psykisk helsearbeid for ungdom under 18 år og ungdomsklubb er sentrale. Begge kommunene jobber med de lovpålagte tjenestene som følger naturlig av helselovgivningen og barnevernslovgivningen. I tillegg har kommunene et stort fokus på å utvikle metoder for tidlig intervensjon og ikke minst forebyggende arbeid. I denne enheten er det medarbeidere med lang erfaring og høy kompetanse innfor enhetens spekter av fagområder. Jordmor, helsesøstere, psykiatrisk sykepleier, førskolelærer, ungdomsarbeider sosionomer og barnevernspedagoger.

2.5 Kultur og fritid

Både Ørland og Bjugn kommuner har siden midten på 1990-tallet hatt en strategisk satsing på kultur. Begge kommunene ligger godt over landsgjennomsnittet når det gjelder bruk av penger til kulturformål pr. innbygger.

Begge kommunene helt nye kulturhus/ kultursenter med en rekke tilbud til innbyggerne, herunder konserter, teater, utstillinger, kino, bibliotek m.m. Ørland kultursenter er et regionalt kultursenter for Fosen og sto ferdig i 2009.

Figur 6 Ørland kultursenter

Både Ørland og Bjugn har kulturskoler. Norge har utviklet et kommunalt kulturskoletilbud som er blant verdens ledende, og dette gjelder også for Ørland og Bjugn. Rundt 50% av skoleelevene går i kulturskolen, og det er en meget engasjert og dyktig stab av kulturskolelærere. Begge kommunene har også et meget godt fungerende frivillig kulturliv som bl.a. kan by på musikkorps, kor, museum og et variert utvalg av andre typer lag og foreninger.

Idrettskommunen Bjugn er et begrep som befestet seg ut over landets grenser. Dette pga satsingen på idrettsanlegg og særlig Fosenhallen. Fosenhallen er Norges andre skøytehall etter viking skipet på Hamar og inneholder skøytebane for hurtigløp, hockeybane, fotballbane og curlingbane. Dette medfører at det nå kommer besøk av idrettsutøvere fra hele verden. Fosenhallen har løftet idrettsbevegelsen på Fosen og gitt troen på at det umulige er mulig. Fosenhallen har også vist Norge og verden at det går an å bygge et godt fungerende idrettsanlegg med fokus på høy bruksfrekvens og allsidig aktivitet (flerbruk) med akseptable kostnader.

Figur 7 Bjugn skøytehall (Foto: Dan Ågren)

Det er også satset på kompetanseutvikling og kunst- og kulturformidling gjennom byggingen av Fosen videregående skole og Bjugn kulturhus. Fosen videregående skole har 10 av 12 mulige studieprogram som kan tilbys på den videregående skolen.

Fritidsmulighetene er mange i Ørland og Bjugn. Jakt, fiske, både sjø og vann, turer til fots eller på sykkel eller studier av rester etter de første menneskene som slo seg ned langs kysten etter siste istid da havet sto mye høyere. Det er store fellesarrangement gjennom året som kulturuka i juni og Kystkulturfestivalen i Lysøysund første helga i august hvert år. Årlig arrangeres bluesfestival med internasjonale artister. I tillegg til dette kommer alle idrettsarrangementene i Fosenhallen gjennom vinteren.

Austråttborgen har siden 1000-tallet vært kjent som sete for flere personer i norsk historie, mest kjent er Fru Inger. Stedet har spilt en viktig rolle i norsk kirkehistorie, bl.a. under reformasjonen av Norge. Borgen er åpen for omvisning om sommeren og området rundt borgen er et populært rekreasjonsområde både for lokalbefolkning og tilreisende. Borghagen og den tilliggende Austråttlunden har vært landskapsvernområde siden 1975.

Figur 8 Austrått

Begge kommunene har store sammenhengende utmarksområder som egner seg godt for friluftsliv sommer som vinter. Organisert turisme for å utnytte mulighetene naturen gir i en næringsmessig strategi er under utvikling hele tiden. Innspillingen av TV-serien *Farmen* 2010 på Tranøya utenfor Vallersund har bidratt til å sette Fosen på kartet.

2.6 Ørlands evne til å ta imot vesentlig flere innbyggere

En økning av antall ansatte med anslagsvis 570 på Ørland hovedflystasjon vil merkes i Ørland/Bjugn-regionen. Noen av disse nye ansatte bor allerede i regionen, noen vil bo i Trondheim eller andre steder i Trondheimsregionen og noen vil kanskje jobbe der i begrenset periode og bo på flystasjonen. Det må imidlertid forventes at en god del vil komme som nyinnflyttede innbyggere med familier i Ørland/Bjugn-regionen.

Disse vil tilføre samfunnet verdifulle bidrag i form av økt arbeidsstyrke, økt etterspørsel etter varer og tjenester og økt grunnlag for ulike kulturtilbud. De har imidlertid også behov for bolig og kommunale tjenester som barnehageplass, skoleplass og helsestell.

Økning av arbeidsstyrken er en utvikling som skje over tid, og gir derfor mulighet til gradvis tilpasning.

Både Ørland og Bjugn har til en hver tid et antall byggeklare tomter til disposisjon i Brekstad, Botngård og de ulike grendesentrene. I Ørland kommune er det for eksempel pr. 2010 ca 40 kommunale tomter til salgs i tillegg til en del private. Med etablering av en enebase på Ørland, må arbeidet med tilrettelegging av boligtomter intensiveres. Selv om mye areal er båndlagt til landbruk, er det mange muligheter for utlegging av nye tomter, særlig i aksen mellom Brekstad og Botngård.

I tillegg ligger det i kommuneplanens arealdel føringer for fortetting og økt utnyttelsesgrad sentralt i Brekstad.

Den nybygde ungdomsskolen har plass til vesentlig flere elever enn i dag og vil ikke ha behov for utvidelse i overskuelig fremtid. Barneskolekapasiteten er tilstrekkelig på kort sikt, men kan bli begrenset dersom mange flytter til regionen. Det vurderes imidlertid ikke som problematisk å utvide disse på sikt.

3. STORBYREGIONEN TRONDHEIM

Ørland ligger om lag en times reise fra Trondheim, som er landsdelssentrum for Midt-Norge og landets tredje største by. Trondheimsregionen har et bredt tilbud av næringsliv, arbeidsplasser, utdanningstilbud, kultur og servicetilbud.

Trondheimsregionen har ingen entydig definisjon eller avgrensning. I noen sammenhenger omfatter regionen Trondheim, med de nærmeste nabokommunene Malvik, Klæbu, Melhus og Skaun. I andre sammenhenger innlemmes kommuner med opptil en times reisetid til byen (Midtre Gauldal, Stjørdal, Orkdal og Rissa). Som beskrevet senere i rapporten, har Ørland/ Bjugn med en time reisetid til Trondheim et klart potensial for å inngå som en funksjonell del av Trondheimsregionen.

3.1 Næringsliv og arbeidsmarked

Trondheim kommune har ca 170 000 innbyggere, mens Trondheimsregionen (Trondheim og ni omkringliggende kommuner) omfatter i størrelsesorden 250 000 innbyggere. Trondheimsregionen er av regionene i Norge som har hatt høyest befolkningsvekst de siste årene. Befolkningsprognosene tilsier at folketallet vil øke med i størrelsesorden 50 % de neste 30 år. Trondheimsregionen har høyere innflytting fra andre regioner enn de andre storbyregionene.

I følge SSB's statistikkbank (2010 – 1.kvartal) er det registrert 14118 bedrifter i Trondheim kommune, tilsvarende tall for Trondheimsregionen er 22701. Antall bedrifter med mer enn 250 ansatte er 36 i Trondheim og 39 i Trondheimsregionen.

I perioden 2000 til 2007 har Trondheimsregionen hatt en vekst i antall bedrifter på 17,6 %. Det er tre bransjer som har hatt spesielt sterk vekst. Forretningsmessig tjenesteyting med over 40 %, bygg- og anlegg over 30 % og personlig tjenesteyting omtrent 35 %.

Trondheimsregionen har hatt høyere vekst i antall arbeidsplasser enn Bergens- og Osloregionen, kun Stavangerregionen har hatt høyere vekst enn dette.

De siste årene har flere statlige etater og forvaltningsorganer flyttet til eller etablert seg i Trondheim. Etableringen av Domstolsadministrasjonen i 2002 med 90 ansatte, Direktoratet for Arbeidstilsynet og Regionkontoret for arbeidstilsynet i 2006 med ca 130 ansatte og Enova i 2001 med til sammen 54 ansatte har vært vellykkede etableringer hvor regionen vist god rekrutteringsevne.

3.2 Utdanningstilbud og forskning

Trondheim har landets viktigste kompetansemiljø innen teknologisk utdanning og forskning. Både NTNU, SINTEF og Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST) er lokalisert i Trondheim.

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) er i dag landets nest største universitet med omtrent 20 000 studenter og 4 700 ansatte. NTNU markerer seg med en klar hovedprofil innenfor teknisk-naturvitenskapelige fag, men er samtidig et breddeuniversitet med et vidt

spekter av fagtilbud. NTNU har et nasjonalt ansvar for teknologiutdanningen og uteksaminerer ca. 80 prosent av landets sivilingeniører/master i Norge.

SINTEF er Nord-Europas største uavhengige forskningsinstitusjon med ca 1400 ansatte i Trondheim, mens HIST er landets nest største statlige høgskole. HIST er en av få høgskoler i landet med full bredde innen både teknologiske fag og helse- og sosialfag.

I tillegg kan det nevnes at Statoils forskningssenter ligger i Trondheim og 6 av 8 forskningssentre innenfor fornybar energi ligger i Trondheim.

Innen flere av sine fagområder konkurrerer forskningsinstitusjonene i verdenseliten.

Sør-Trøndelag er det fylket som bruker mest FoU-midler pr innbygger. I tillegg har næringslivet i Sør-Trøndelag i overkant av fire FoU-årsverk per 1000 innbygger og er dermed kun slått av Oslo og Buskerud. Trondheim har landets viktigste kompetansemiljø innen teknologisk utdanning og forskning.

NTNU's studietilbud innenfor industridesign, HIST sitt studietilbud innenfor instrumentering og automatisering er eksempler på interessante koblingsmuligheter mellom næringsliv og FOU-virksomhet.

3.3 Kultur

Kulturlivet i Trondheim spenner fra profesjonelle institusjoner til allsidig amatørvirksomhet. Kjente scener i byen er Trøndelag Teater, Olavshallen, Studentersamfundet og Dokkhuset.

Studentersamfunnet arrangerer annenhver høst UKA, kjent som landets største kulturfestival. Olavsfestdagene, Trondheim jazzfestival, Nidaros bluesfestival, Pstereo (rockefestival), Trondheim kammermusikkfestival, Kosmorama (Trondheim Internasjonale Filmfestival) og trøndersk matfestival er eksempler på årlige begivenheter med brede tilbud og godt besøk.

Byens museer rommer samlinger av høy kvalitet. Ringve, Sverresborg og NTNU vitenskapsmuseet er sentrale i denne sammenheng, i tillegg til en rekke andre museer.

Byen har også et levende kunstmiljø, og har lenge vært et senter for samtidskunst. Av utstillinger kan nevnes Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, Trondheims kunstforening, Trondheim kunstmuseum, Trøndelag senter for samtidskunst, og et tyvetalls andre gallerier og utstillinger.

Byen har en rekke sportsklubber som presterer på internasjonalt nivå. Rosenborg ballklubb (RBK) og Byåsen håndball er de mest velrenommerte. Lerkendal Stadion holder høy internasjonal standard takket være det gode samarbeidet mellom Trondheim kommune og RBK.

Trondheim tilbyr i tillegg en rekke muligheter for den som vil delta i kultur på amatørnivå. Innen idrett finnes det klubber for de fleste idretter, idrettshaller, kunstgressbaner, ishaller og skianlegg. Trondheim Pirbad, er landets største badeanlegg, er en populær arena for både for rekreasjon og sport.

Trondheims kulturtilbud benyttes jevnlig av innbyggerne i hele regionen, og man har i mange år kunnet registrere en økende bruk av byens tilbud på kveldstid.

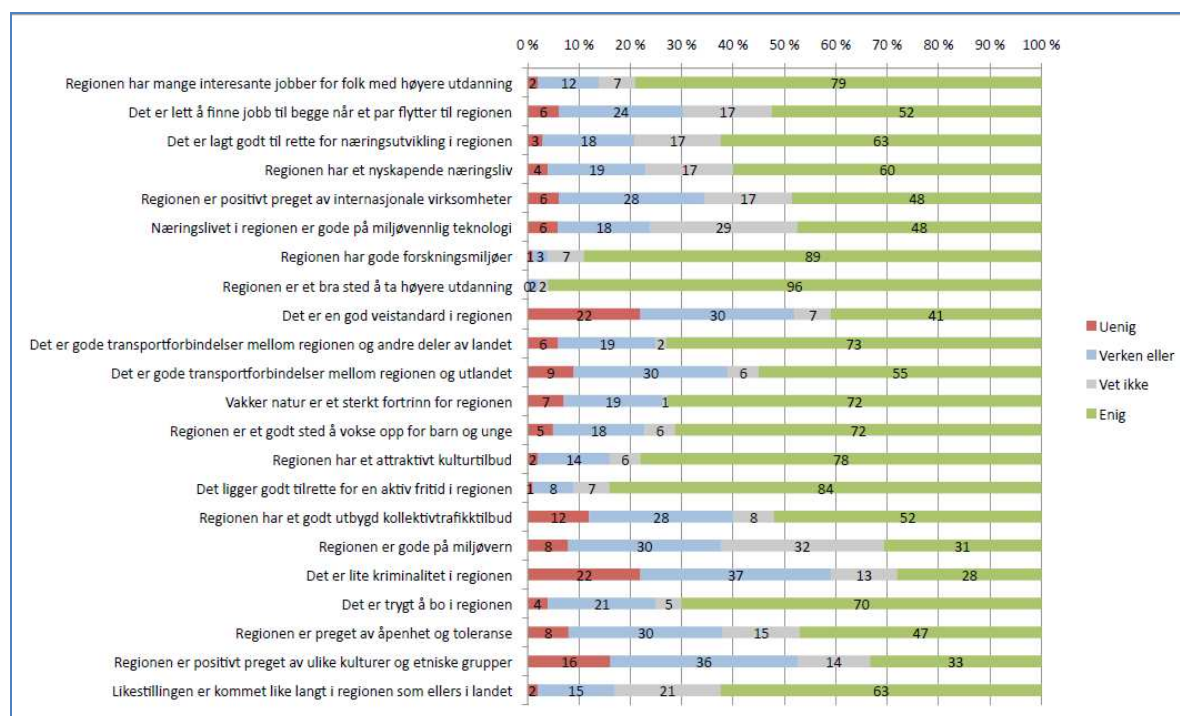
3.4 Omdømme

Omdømmebarometret 2009 [9] er utarbeidet av kommunikasjonsbyrået Ordkraft. Ordkraft har både gjennomført en analyse av Trondheimsregionen, samt sammenlignet Trondheimsregionen med Osloregionen, Bergensregionen, Stavangerregionen og Kristiansandsregionen. Resultatene i omdømmebarometret viser at regionen er svært attraktiv. Dette vil være vesentlig for rekruttering av personell til en flybase.

Vi gjengir her noen av utsagnene i rapporten:

- "79 prosent av landets befolkning har positive eller svært positive assosiasjoner når de hører navnet Trondheimsregionen. Det er et ubetydelig antall som negative assosiasjoner (2%), mens 19 prosent ikke har definert en holdning."
- " Det er personer i nærområdene i Trøndelag, etterfulgt av personer bosatt i Nord-Norge som har de mest positive assosiasjonen."
- "De som har en personlig relasjon til Trondheimsregionen (vokst opp, familie og venner eller studert i regionen) har mer positive assosiasjoner enn de som ikke har en slik assosiasjon.

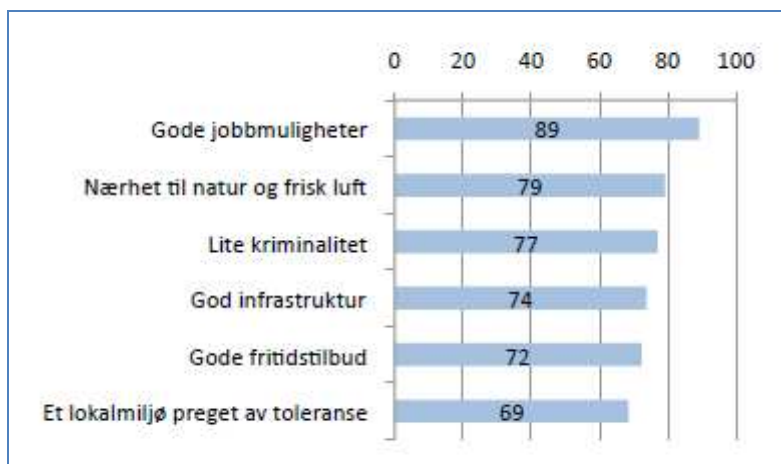
Det kan være spesielt interessant med tanke på rekruttering av kompetent arbeidskraft til regionen å se på hvordan Trondheimsregionen blir oppfattet eller sett på av landet for øvrig.

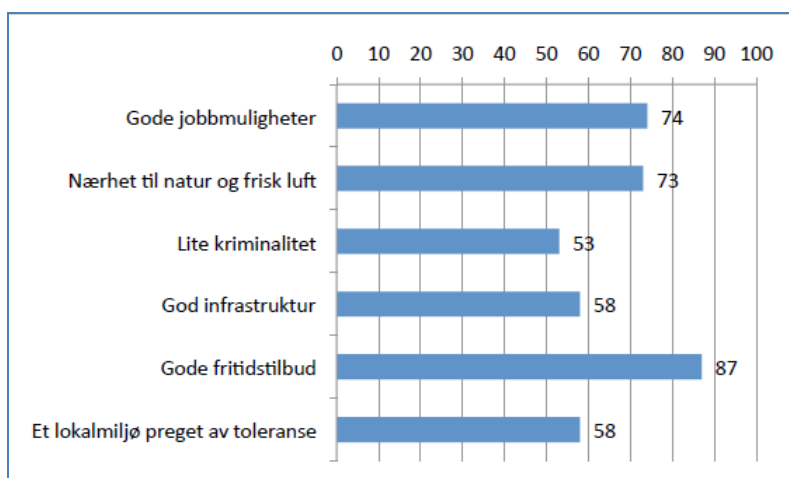
Figur 9 Påstandene – Trondheimsregionen sett fra landet

Her er det interessant å merke seg at 79 prosent mener regionen har mange interessante jobber for folk med høyere utdanning, 89 prosent mener at regionen har gode forskningsmiljøer og hele 96 prosent ser på regionen som et bra sted for høyere utdanning.

Trondheimsregionens styrker og svakheter som bedømmer hvor attraktiv en region er i forhold til å skulle flytte dit:

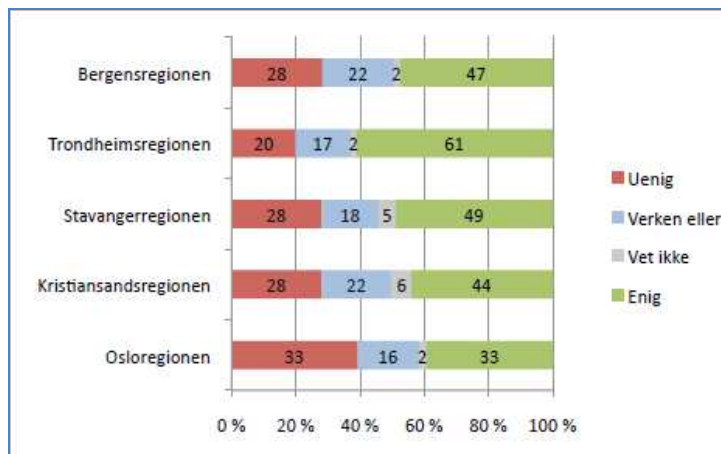

Figur 10 Hvilke forhold har betydning når man bedømmer hvor attraktiv en region er i forhold til å skulle flytte dit

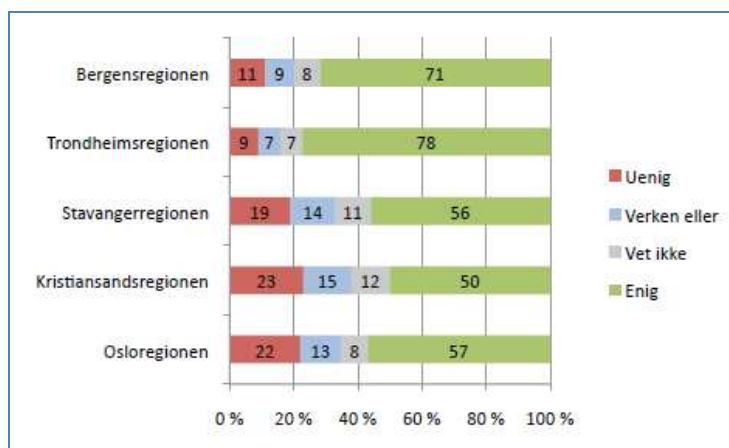

Figur 11 Andel av respondentene som sier seg enig eller helt enig i påstandene under de seks temaene

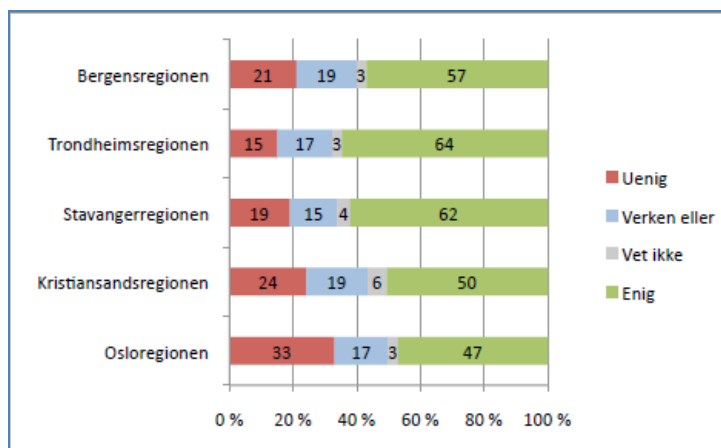
Nedenfor er det gjengitt oversikter hvor regionen er sammenlignet med de øvrige regioner. Det er verdt å merke seg at Trondheim utmerker seg med flest enige både når det gjelder attraktivitet som bosted, studiested og arbeidssted.

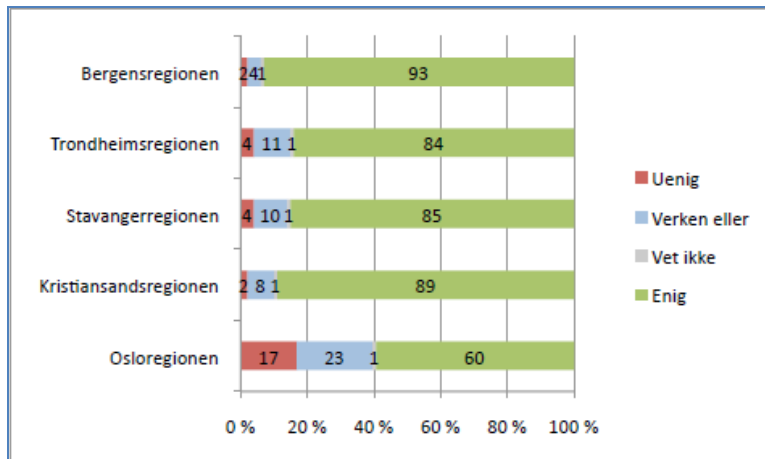
Figur 12 Jeg kan tenke meg å bosette meg

Figur 13 Jeg kan tenke meg å studere

Figur 14 Jeg kan tenke meg å arbeide

Figur 15 Regionen er et fint feriested

4. KOMMUNIKASJONER

4.1 Båtforbindelser

Kystekspresen mellom Kristiansund og Trondheim utgjør en effektiv hurtigbåtforbindelse mellom Ørland og Trondheim. Det er seks avganger i hver retning på ukedager og to til fire på lørdag og søndag. Avgangstidene er godt tilpasset arbeidsreiser i begge retninger i tillegg til formiddagsavganger og kveldsavganger. Tilbudet ble forbedret fra 2009, da ekstra pendlerbåt ble satt inn med flere avganger.

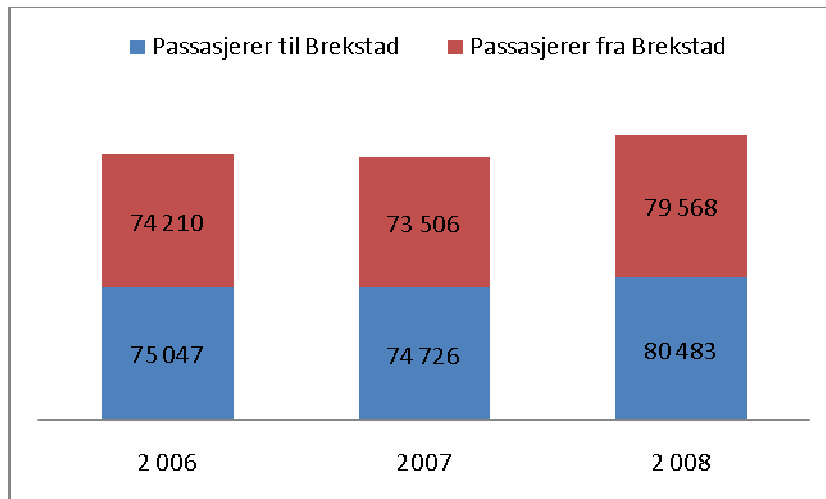
Reisetiden mellom Brekstad og Trondheim er ca en time. Kystekspresen tar 280 passasjerer mens pendlerbåten tar 130 passasjerer. Med få unntak er dette mer enn tilstrekkelig kapasitet. Regulariteten er meget god, og forsinkelser oppleves sjelden. Innstilling på grunn av værforhold inntreer i gjennomsnitt en dag pr. år. Båtene er bygd i hhv 2002 og 2008 og er komfortable passasjerbåter med servering og tilrettelegging for å kunne arbeide på reisen.

Hurtigbåten har terminaler i sentrum av Brekstad og på hurtigbåtterminalen i Trondheim. I forbindelse med utvikling av arealene på Brattøra de nærmeste årene, skal hurtigbåtterminalen flyttes nærmere sentrum og ny gangforbindelse over jernbanestasjonen skal etableres, noe som vil ha stor betydning for tilgjengeligheten til sentrum i Trondheim.

På Brekstad vil også hurtigbåtterminalen bli ombygd med tanke på mer effektiv tillegging, raskere av og påstigning og dermed kortere landligge. Alle hurtigbåtanløp fra og til Brekstad har korresponderende busstilbud til Botngård og videre til Lysøysund. I tillegg går det transport til og fra hovedflystasjonen ved alle hurtigbåtanløp.

Figur 16 viser antallet passasjerer for Kystekspresen i 2006 - 2008. Figuren viser at det til sammen i 2008 ligger på ca 160 000 eller ca 440 pr dag. Tallene viser på og avstigende passasjerer på Brekstad, og anslagsvis 90 % av disse reiser på strekningen Trondheim – brekstad. Figuren viser at det er en økning i antall reisende fra 2008 noe som i hovedsak skyldes innsetting av ekstra pendlerbåt. På grunn av begrensninger i billettsystemene og omlegging av disse i 2009, har det vist seg vanskelig å få sammenlignbar trafikkstatistikk for 2009. Tall fra 2002-2004 viser et passasjertall på ca 120 000 pr. år sum begge retninger. Av dette framgår at passasjertallet er økende.

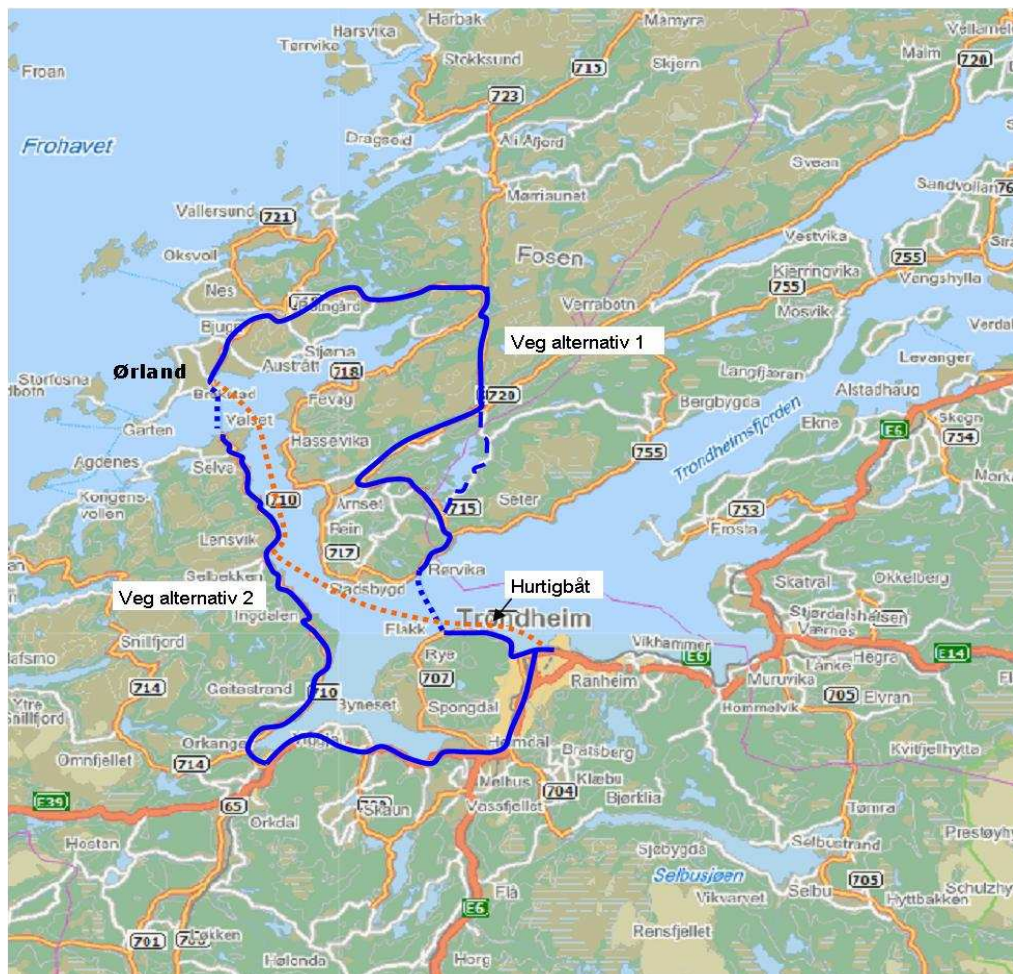

Figur 16 Passasjerstatistikk for Kystekspresen

4.2 Vegforbindelser

Det er to ulike vegforbindelser mellom Fosen og Trondheimsområdet

- Alternativ 1: Fylkesveg 710 fra Brekstad til Krinsvatn og Fylkesveg 715 fra Krinsvatn til Trondheim via ferje Flakk – Rørvik. Avstanden er 113 km og reisetiden ca 2 timer og 20 minutter inkl. ferje.
- Alternativ 2: Fylkesveg 710 via ferje Brekstad – Valset og videre til Orkanger. Derfra E39 til Klett og E6 til Trondheim. Avstanden er 105 km og reisetiden ca to timer inkl ferje. Denne vegstrekningen har blitt betydelig mer attraktiv etter at E39 ble bygd ut mellom Øysand og Orkanger.

Figur 17 Vegforbindelser mellom Ørland og Trondheim

Vegene i området vil få et betydelig løft i årene framover. Utbyggingspakken for Fosenvegene ("Ei tim te byn") med en anslått finansiering på 1,5 mrd og delvis bompengefinansiering, er vedtatt lokalt og ligger til behandling i Stortinget. Følgende prosjekter inngår i den høyest prioriterte delutbyggingen og vil bli gjennomført i løpet av de nærmeste årene.

- Fv 715 Vanvikan – Olsøy som stiplet på figur 17 (Kostnad ca 500 mill). Prosjektet gir en vesentlig innkorting på ca 10 minutter langs alternativ 1.
- Fv 710 Ingdal Valsset. Utbedring av vegstandarden langs Fv 710 mellom Orkanger og fergeleiet på Valsset (Kostnad 110 mill), vil gi forbedring av vegstandard langs alternativ 2.
- Fv 715 Rørvik terminalområde. Ombygging av kryss

I tillegg til disse prosjektene, er det planlagt investeringer på store deler av vegsystemet på Fosen.

Det er to aktuelle bussforbindelser mellom Ørland og Trondheim.

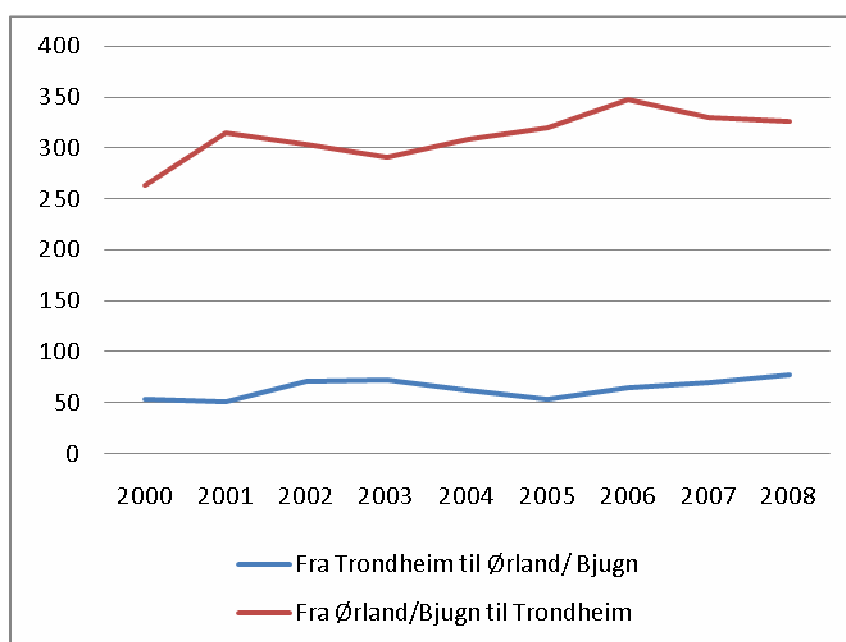
Alt. 1 Ferge mellom Brekstad og Valsset. Buss Valsset – Orkanger og buss Orkanger – Trondheim
 Alt. 2 Buss mellom Brekstad og Rødsjø. Buss videre til Rørvik og Trondheim via fergesambandet Rørvik – Flakk.

4.3 Flyforbindelser

Det er sivil flyforbindelse (Air Norway) mellom Ørland og Oslo med en avgang i hver retning søndag til fredag og en ekstra avgang sørover fredag og nordover søndag. Rutetidene er hovedsakelig tilpasset mot Oslo om morgenen og tilbake til Ørland på ettermiddag.

4.4 Arbeidsreiser mellom Trondheim og Ørland

Med utgangspunkt i pendlermatriser fra Statistisk sentralbyrå, ser vi at pendling mellom Ørland/Bjugn og Trondheim har økt de siste 10 år. Det er naturlig nok flere som pendler fra Ørland/Bjugn til Trondheim enn omvendt, men vi ser størst økning i pendlingen fra Trondheim, hvor det har vært 50 % økning bare de siste tre årene.

Figur 18 Arbeidsreiser mellom Ørland og Trondheim (SSB pendlingsstatistikk)

Til sammen er det i størrelsesorden 400 mennesker som enten bor på Ørland og jobber i Trondheim eller omvendt.

4.5 Generelt om regionforstørring og mobilitet.

I mange år har arbeidsreisene blitt stadig lenger. Gjennomsnittlig reiselengde har økt med 25 % siden 1980 [3]. Hovedårsaken til dette er at kommunikasjonene blir bedre og flere har tilgang på bil og har derfor mulighet til å reise lenger til daglig arbeid og utdanning uten at man bruker lengre tid på arbeidsreiser. Dette fører til regionforstørring og mer regional integrasjon.

Dette er dokumentert både med pendlingsstatistikk og med tall fra de nasjonale reisevaneundersøkelsene. De økte pendlingsavstandene er trolig et uttrykk for at nye muligheter er tatt i bruk. Det har blitt bedre tilgang på arbeidsplasser fordi de yrkesaktive kan velge arbeid over et større geografisk område. Næringslivet har fått bedre tilgang på arbeidskraft og servicenæringen har fått større markedsunderlag. I tillegg har det vært en endring i næringslivets lokaliseringmønster som har bidratt til regional integrasjon. Samlet sett har de yrkesaktive et mye større geografisk omland for å søke arbeid enn de hadde for 20 - 30 år siden.

Samtidig er det for en del yrker en utvikling i retning av større fleksibilitet i arbeidslivet. Skillet mellom jobb og privatliv blir mer utvisket og mange er på veg bort fra 8-timersdagen og den tiden da det var viktig å møte presis på jobben. Flere har hjemmekontor noen dager og oppmøte på arbeidsplassen andre dager. For disse blir det som teller "å være på nett" og levere til rett tid. Denne utviklingen gir mulighet til å velge bosted ut fra andre forhold enn nærhet til arbeidsplassen.

Folks bosettingsønsker er sammensatte. Både utviklingen i arbeidsmarkedet, individuelle ønsker, livsfase og livsstil har betydning for hvor folk velger å bo. Selv om tilgang på arbeidsplasser fortsatt vil ha stor betydning, styres folks bostedsønsker i større grad enn tidligere av den totale livssituasjonen og av individuelle verdivalg for hva som skaper «det gode liv». Bostedsvalg vil i stor grad å være knyttet til hva et geografisk område totalt har av arbeids-, service-, kultur- og fritidstilbud, samt tilknytting til familie og venner m.m.

4.6 Mulighet til ytterligere forbedring av kommunikasjonene

Hurtigbåttilbudet mellom Brekstad og Trondheim vil i overskuelig framtid være det raskeste bindeleddet mellom Ørland og Trondheim. Dette framstår i dag som et hurtig, komfortabelt og forutsigbart samband. Man kan imidlertid tenke seg ulike tiltak for ytterligere forbedring av tilbudet.

I dag bruker hurtigbåten ca 1 time mellom Brekstad og Trondheim, avhengig av stopp underveis. Hvis man kunne få reisetiden med hurtigbåten ned til ca 45 minutter, ville grunnlaget for daglige arbeidsreiser øke.

Kystekspresen går i dag i ca 33-34 knops fart, mens pendlerbåten går med noe lavere fart. Det er ingen tekniske begrensninger i å kjøre vesentlig fortere enn i dag, og det finnes allerede eksempler på hurtigbåter som går i 40 knop eller mer.

Med en slik fart ville man kunne komme ned mot 45 minutters reisetid og dermed nærmere en total reisetid dør til dør på en time. Drivstofforbruk og miljøegenskaper vil imidlertid utvikle seg i negativ retning og øke bratt for hver knops økning i marsjfart. Høy fart kan også gi dårligere komfort om bord. Utviklingen i motorteknologi og skrogtyper vil kunne kompensere for dette i årene framover. For eksempel bygges fergene mellom Odden – Ebeltoft i Danmark om til gassdrift. Disse har en toppfart over 40 knop og får sitt drivstofforbruk redusert med 30 %.

Flere avganger vil også gjøre det enda mer fleksibelt å arbeide på Ørland og bo i Trondheim eller omvendt. Tilbud som dekker arbeidsreiser i begge retninger er dekket i stor grad i dag, men f.eks. ekstra avganger på kveld og helg vil kunne gjøre det lettere å delta i kultur og foreningsliv eller arbeide overtid.

5. PERSONELLMESSIGE FORHOLD VED FLYSTASJONEN I DAG

Hovedflystasjonen på Ørland har utviklet seg i hele etterkrigstiden og er i dag en flystasjon med etablert infrastruktur og bortimot 900 ansatte og vernepliktige som er godt integrert i samfunnet. Dette gir et godt grunnlag for ytterligere økning av antallet ansatte.

5.1 Demografi

Det arbeider i dag nesten 900 knyttet til Ørland hovedflystasjon, fordelt som følger:

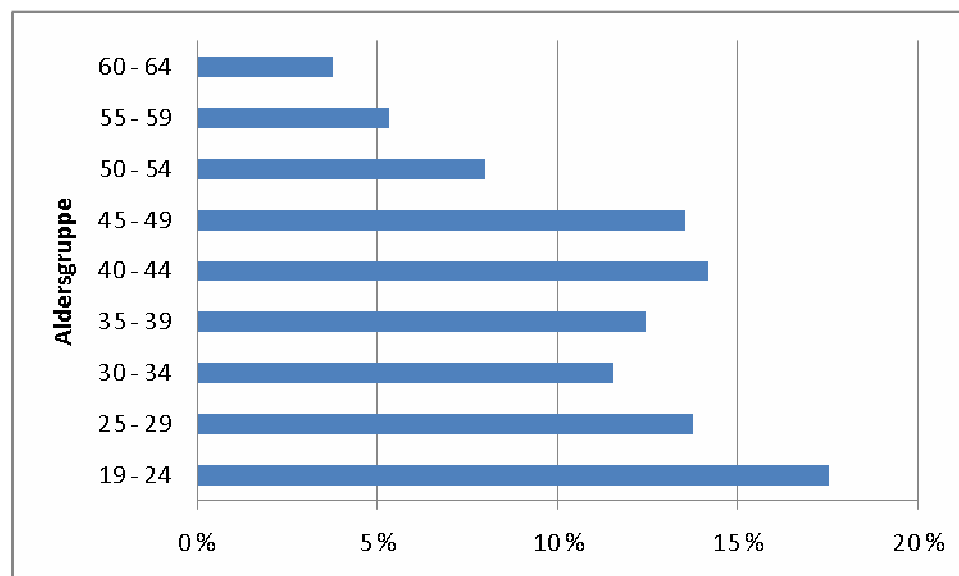
Militært ansatte:	ca 425
Sivilt ansatte:	ca 225
Vernepliktige:	ca 250

Det er foretatt en demografisk datainnsamling av et tilfeldig utvalg på 450 ansatte ved basen. Basert på denne har vi satt opp følgende oversikter:

Kjønnsfordeling

Av de ansatte er 10 % kvinner og 90 % menn. Kvinneandelen er litt i overkant av landsgjennomsnittet i forsvaret.

Aldersfordeling

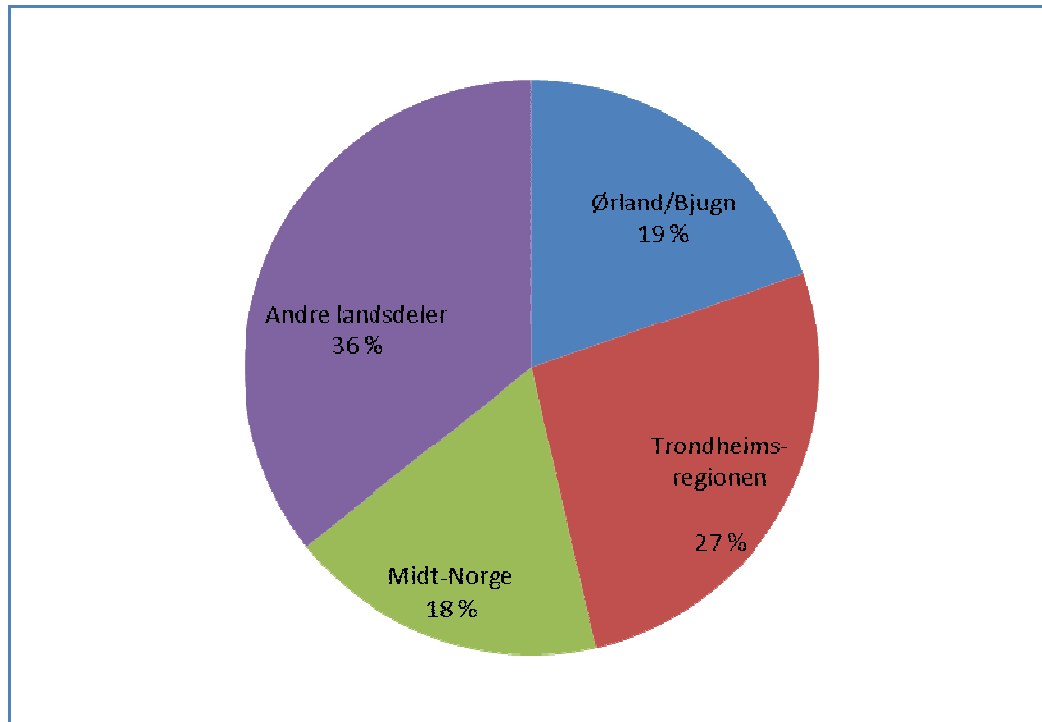

Figur 19 Aldersfordeling Ansatte på Ørland hovedflystasjon

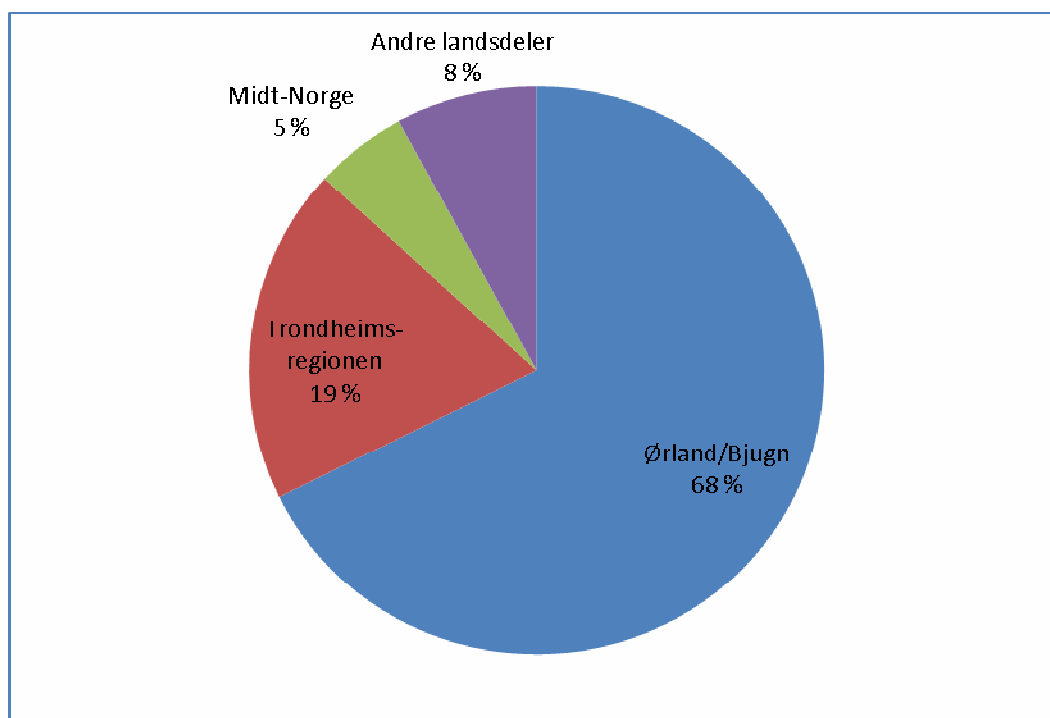
Diagrammet viser at det er relativt jevn aldersfordeling blant de ansatte opp til ca 50 år. Over denne alderen er det litt færre. Dette har sammenheng med at mange offiserer går av med pensjon ved 57 år.

Fødested

Vi har foretatt en fordeling av hvor de ansatte er født og hvor de er folkeregistrert i dag.

Figur 20 Fordeling av ansatte på hovedflystasjonen etter fødested

Figur 21 Ansatte fordelt på folkeregistrert adresse

Figurene viser at de ansatte ved hovedflystasjonen i dag opprinnelig kommer fra hele landet, men den store majoriteten har bosatt seg for godt i Ørland/Bjugn-regionen. Ca 70 % av de ansatte har registrert adresse Ørland eller Bjugn, mens ytterligere ca 20 % er registrert i Trondheimsregionen. Av de som er bosatt i Ørland/ Bjugn er over 70 % eier av egen bolig.

I en rundspørring blant de ansatte i 2006 ble de bedt om å angi hva de mener er de viktigste kvalitetene ved Ørland/ Bjugn-regionen. Resultatene kan ikke sies å gi noe statistisk pålitelig dokumentasjon om de ansattes preferanser, men gir noen opplysninger om hva en del av respondentene legger vekt på når de skal beskrive regionen. Følgende utsagn var blant de oftest forekommende:

- Man har det meste man trenger i hverdagen
- Gode muligheter til naturopplevelser og friluftsliv
- Godt oppvekstmiljø for barn
- Passe stort sted med korte avstander
- Storbyen bare en time unna

5.2 Rekruttering

Det har lenge vist seg å være uproblematisk å rekruttere til stillinger på Ørland hovedflystasjon. Ved flystasjonen er det pr. 2010 ingen ubesatte stillinger. Av 12 sivile stillinger som har vært utlyst i 2009 og hittil i 2010 har det vært en gjennomsnittlig søkermasse på 25 for hver av stilling. Så langt i 2010 er det lyst ut 21 stillinger på Ørland på søknadsrunde 1 og 2 i Forsvaret. Det er søkere til alle stillinger og gjennomsnittlig er det 3,6 søkere til disse stillingene.

5.3 Hovedflystasjonen som del av lokalsamfunnet

Ørland hovedflystasjon har i løpet av de siste 20 år utviklet seg i retning av å bli en mer integrert del av Ørland/Bjugn-regionen. Det er mange eksempler på et nært samarbeid mellom Ørland hovedflystasjon, kommunene Ørland og Bjugn og frivillige organisasjoner innen kultur, service- og velferdstiltak. Dette er prosjekter og tiltak som gir gjensidig nytte for befolkningen i Ørland/ Bjugn og de ansatte ved flystasjonen.

Av eksempler kan nevnes:

- Samlokalisering av sanitetsavdelingen ved Ørland hovedflystasjon og Ørland legesenter/ Fosen distriktsmedisinske senter.
- Interkommunalt samarbeid innen brannvern med samarbeid med Brann-, rednings og plasttjenesteavdelingen ved Ørland hovedflystasjon
- Samarbeid mellom flystasjonen, Fosen næringshage og Fosen ressurs om lokale studietilbud
- Samarbeid mellom flystasjonen og kommunene om etablering av kulturhuset, Ørland stadion, bibliotek, kommunikasjoner, og barnehagetilbud.
- Skolebesøk og utplassering ved flystasjonen. Til sammen besøker ca 500 elever fra hele regionen flystasjonen i året.
- Bygging av ungdommens hus i samarbeid mellom flystasjonen og kommunen
- Felles kirkelige aktiviteter

Innen kultursektoren er det en rekke eksempler på samarbeidsprosjekter i form av at flystasjonen bidrar med personell, lokaler eller utstyr til ulike arrangementer i regionen, og at arrangementer blir spesielt tilrettelagt for hovedflystasjonens ansatte. Delfinalen i melodi grand prix som ble arrangert på flystasjonen i 2010 er ett eksempel.

6. SAMARBEID OG NÆRINGSUTVIKLING I REGIONEN

Det er mange viktige næringspolitiske aspekter ved forsvarssektorens virksomhet. Særlig gjelder dette Forsvarets kjøp av varer og tjenester og omfattende investeringer. Det føres en næringspolitikk som stimulerer til utvikling av et nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig næringsliv. Der det er kostnadseffektivt og forenlig med forsvarssektorens behov, brukes disse anskaffelsene aktivt til blant annet å videreutvikle industriell kompetanse i Norge. På denne måten fremmes også sysselsetting og eksport.

En hovedflystasjon er i økende grad et teknologisk kompetansemiljø. En lokalisering i nærheten av det høyteknologiske miljøet knyttet til NTNU og SINTEF, samt nærhet til Luftkrigsskolen, innebærer mange fordeler, både i forhold til kompetanseutveksling og i forhold til rekruttering av personell.

Ørland og Trondheim har i dag gjensidig nytte av hverandres kompetansemiljø, industri og fagmiljø for luftfart. Forsknings- og utdanningsmiljøene har hatt flere samarbeidsprosjekt med Ørland hovedflystasjon. Det ligger i tillegg et betydelig potensial for ytterligere samhandling.

6.1 Luftkrigsskolen

Luftkrigsskolen ble etablert i 1949 og har holdt til på Kuhaugen i Trondheim siden 1961. På grunn av økende antall kadetter og behov for fornyelse av bygningsmassen, ble et stort byggeprosjekt iverksatt sent på 80-tallet. Ny og opprustet skolebygg ble tatt i bruk i 1990. Ny idrettshall stod ferdig i 1994 og nye forlegninger stod ferdige i 1997.

Luftkrigsskolen utdanner offiserer med kunnskap om luftmilitær maktbruk og evne til å lede luftmilitære operasjoner i en fellesoperativ sammenheng. Skolens kjerneområder er luftmakt og ledelse. Dette studeres fra ulike faglige tilnærminger i en nasjonal og internasjonal sammenheng.

Det er allerede etablert i nært og svært godt samarbeid med mellom Ørland hovedflystasjon og Luftkrigsskolen. Det er i følge ledelsen ved Luftkrigsskolen stor gjensidig nytte av nærheten mellom Trondheim og Ørland. Utveksling og overføring av kompetanse er den viktigste samarbeidsrelasjonen.

Luftkrigsskolen for sin del er avhengig av å samarbeide med operative miljø. At dette er geografisk nært er av stor betydning.

Flygerutdanningen er delt i 3 faser.

1. Uttaksflyflygning (Bardufoss)
2. Selve flygerutdannelsen i USA
3. Operativ uttaksflygning (ved flystasjoner)

Luftkrigsskolen har en rolle i dette utdanningsløpet, både mellom fase 1 og 2 og gjennom flygernes offisersutdanning. Deler av utdanningen skjer da ved Luftkrigsskolen.

Luftkrigsskolen gjennomfører øvelser på Ørland. Ansatte i Luftforsvaret tar videreutdanning ved Luftkrigsskolen. Ørland hovedflystasjon og Luftkrigsskolen utveksler kompetanse bl.a. gjennom trening av ulike roller for ansatte i Luftforsvaret.

Luftkrigsskolen og Ørland hovedflystasjon har et svært godt og gjensidig samarbeid på grunn av nærheten. I følge Luftkrigsskolen er Ørland hovedflystasjon en svært viktig kilde til rekruttering av elever til utdanning og påbyggingsstudier. Av de 81 personene som til daglig er kadetter ved første, andre og tredje avdeling ved luftkrigsskolen, kommer 27 personer fra Ørland hovedflystasjon og Ørland hovedflystasjon er dermed den største leverandøren av kadetter til Luftkrigsskolen.

Denne nærheten vil også være viktig i forholdet til rekruttering av personell til hovedflystasjonen.

6.2 SINTEF/NTNU-miljøet

SINTEF er Skandinavias største uavhengige forskningskonsern. SINTEF er et bredt, flerfaglig forskningskonsern med internasjonal spisskompetanse innen teknologi, naturvitenskap, medisin og samfunnsvitenskap. Ved årsskiftet hadde SINTEF 2123 ansatte.

Over 90 prosent av inntektene kommer fra oppdrag for næringsliv og offentlig forvaltning og fra prosjektbevilgninger gitt av Norges forskningsråd. Basisbevilgninger fra Forskningsrådet utgjør omtrent åtte prosent av inntektene.

SINTEF har et partnerskap med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim, og samarbeider med Universitetet i Oslo. Personell fra NTNU samarbeider på SINTEF-prosjekter, og SINTEF-ansatte underviser ved NTNU. En utstrakt felles bruk av laboratorier og utstyr kjennetegner samarbeidet. Over 5000 personer er ansatt både ved NTNU og SINTEF.

Det finnes eksempler på samarbeidsprosjekter mellom SINTEF og Ørland hovedflystasjon bl.a. innen miljøteknologi. SINTEF og Luftkrigsskolen har også inngått en samarbeidsavtale om forskning og utvikling.

SINTEF har behov for å kunne forske i samarbeid med militærfaglige miljø, og avtalen med Luftkrigsskolen gir muligheter til å kunne teste ut ideer og konsepter i samband med leveranser til Forsvaret. Samtidig har Luftkrigsskolen nytte av en mer forskningsbasert undervisning.

6.3 Samarbeid innen næringsliv, FoU og offentlig virksomhet

Næringslivet i Trondheimsregionen er preget av tilstedeværelsen til de tunge forskningsmiljøene i NTNU og SINTEF. Det finnes en rekke eksempler på suksessrike bedrifter og samarbeidsprosjekter som har oppstått som knoppskyting fra dette miljøet. I det etterfølgende er det presentert en del eksempler på god samhandling mellom lokalt næringsliv, offentlig forvaltning og FOU i og i tilknytning til Trondheimsregionen.

Gode sammen

Ørland og Bjugn kommuner er i et organisert samarbeid med teknologimiljøene i Trondheim gjennom prosjektet Gode sammen AS.

Gode Sammen AS er en utviklingsoperatør som skal initiere, koordinere, iverksette og gjennomføre de planer og målsettinger som kommunene Ørland og Bjugn har for vekst og utvikling. Selskapet er eid av de to kommunene Bjugn og Ørland, men vil hovedsakelig bli bemannet og driftet av forskningsstiftelsen SINTEF i Trondheim. Gode Sammen AS blir både en operatør og iverksetter, men også et bindeledd mellom kommunene og teknologi- og

kunnskapsmiljøene i Trondheim. Ambisjonen er å inkludere Bjugn og Ørland som en del av teknologihovedstaden.

Fosen Næringshage

Fosen Næringshage AS skal være et synergisenter for nyskaping, kompetanseutvikling, vekst og næringsutvikling i regionen. Det skal være et knutepunkt mellom forskning, undervisning, lokalt næringsliv og offentlig forvaltning.. Ørland Hovedflystasjon en viktig samarbeidspartner. Hovedformålet er å bygge opp et kompetansesenter som spesialiserer seg på tjenester til små og mellomstore bedrifter i regionen, samt utviklingsprosjekter innenfor spesielt turisme og landbruk.

Industrimiljøet i Leksvik kommune

Næringshagen LIV AS ble etablert som et resultat av en felles satsing mellom industrimiljøet i Leksvik, Fylkeskommunen, kommunene i regionen og Innovasjon Midt-Norge. Satsingen skal styrke samarbeidet mellom industrien og kompetansemiljøene i regionen.

Selskapets grunnidé er å samlokalisere virksomheter som driver innen kunnskapsintensive næringer som bygger på industritradisjon. Samlokaliseringen skal danne grunnlag for samarbeid i et faglig miljø som understøtter næringsutvikling og nyskaping. Et 20-talls bedrifter / selskap, fortrinnsvis industriselskap i Leksvik er en del av denne satsningen.

Elpro Industrier

har i mer en 30 år operert innenfor det elektrotekniske og elektromekaniske markedet. Selskapet er totalleverandør av komplette elektroløsninger for boliger, skoler, næringsbygg, industrianlegg og maritime installasjoner. Elpro Industrier AS har en årlig omsetning på om lag 130 mill. kroner og har per i dag ca. 150 ansatte. Hovedkontoret ligger i Agdenes, med avdelinger i Rissa og Trondheim. Selskapet er en aktiv samarbeidsaktør med næringslivet i nærområdet, og med regionale FOU-miljøer.

ACE (AquaCulture Engineering)

Dette er et forsøksanlegg som er lokalisert på Valsneset i Bjugn. Anlegget er en del av et europeisk forskningssenter som forskningsmiljøet i Trondheim har bygd opp og som viser hvor langt man har kommet langt innen fiskeoppdrett nasjonalt og internasjonalt i denne regionen. ACE (AquaCulture Engineering) etablerer samhandling mellom oppdrettere, teknologibedrifter og forskningsmiljøer for å finne løsninger på dagens og morgendagens utfordringer i havbruksnæringen.

Vindklyngen Verdal

Dette er en samling og et tett samarbeid mellom ca. 60 aktører i Midt-Norge som lyktes med å få et av verdens største internasjonale industriselskap GE, General Electric Company, til å etablere produksjon av vindmøller (offshore vindkraft) til Verdal i Nord-Trøndelag.

Bergen Group Fosen (Fosen mek)

På Fosen har en hatt tradisjoner for å bygge skip helt siden vikingtiden. Bergen Group Fosen har gjennom 40 års erfaring med bygging og utrustning av et stort utvalg ulike skipstyper, utviklet høy kompetanse innenfor skipsbygging. Mange års erfaring med bygging av kombinerte frakt og passasjerskip og sofistikerte passasjer-/ cruiseskip har medført at verftets engineeringavdeling har utviklet et eget design innenfor dette segmentet. Siden 1989 har verftet levert skip til en samlet verdi av 12,5 milliarder kroner. Mest kjent fra produksjonen de siste årene er de to hurtigrutene Midnattssol og Trollfjord og cruiseskipet «The World».

NCE-programmet

80 til 90 bedrifter er tilknyttet Innovasjon Norges NCE-program (Norwegian Centres Of Expertise) gjennom en klyngeorganisering. Et satsningsområde som er spesielt interessant i denne sammenheng er NCE Instrumentation. Instrumenteringsklyngen i Trøndelag består av bedrifter som leverer avanserte styrings- og kommunikasjonsløsninger til virksomheter innen offshore, maritim, havbruk, energi og medisin. Klyngens hovedtyngde er lokalisert i Trondheimsregionen. Mange av klyngens bedrifter har røtter i FoU-miljøet i Trondheim og er utviklet med basis i FoU-resultater eller med personell som er rekruttert fra dette miljøet. Viktige kjernebedrifter i NCE Instrumentation er StatoilHydro, Kongsberg Maritime, Roxar, Fugro-OCEANOR, Q-Free, Kongsberg Seatex, Sicom, Norbit, Cavotec-Microcontrol og Noca. I tillegg er HiST (Høgskolen i Sør-Trøndelag), NTNU og SINTEF.

VIVA AS

VIVA AS er et fullskala testsenter for vindkraft på Valsneset i Bjugn kommune på Fosen. Teststasjonen eies av Institutt for energiteknikk (IFE), SINTEF, NTNU, Qbator AS og Valsneset Energi- og Industriselskap.

Chapdrive

Selskapet jobber med prosjekter innenfor hydraulisk kraftoverføring, bl.a. "å flytte" kraftoverføringen i vindmøller fra toppen av vindmøllen ned til bakken. Også dette selskapet har sitt utspring fra forskningsmiljøet i Midt-Norge

7. OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER

Med utgangspunkt i vurderingene i de foregående kapitlene kan vi oppsummere følgende hovedpunkter som vi mener har relevans for Ørland hovedflystasjons evne til å rekruttere nøkkelpersonell.

- Ørland og Bjugn kommuner utgjør en typisk tettstedsregion med stabilt folketall, stabilt og forholdsvis variert næringsliv og et service- og kulturtilbud som er godt utbygd og attraktivt. Regionen arbeider aktivt med teknologisk næringsutvikling innen havbruk og energi i tett samarbeid med forskningsmiljøet i Trondheim.
- I vid forstand, blant annet sett i lys av pendleravstand ligger Ørland/ Bjugn i storbyregionen Trondheim, som anses å være en av landets mest attraktive regioner, med et mangfold av høyere utdanningstilbud, spesialisert arbeidsliv og rikt kulturtilbud.
- Hurtigbåtforbindelsen med ca 1 times reisetid er det raskeste bindeleddet mellom Ørland og Trondheim sentrum, og gjør det mulig med daglige arbeidsreiser i begge retninger. Dette bidrar til stor fleksibilitet i valget av bosted for familier som er tilknyttet Ørland hovedflystasjon. Det er mulig med enkle midler å iverksette tiltak for ytterligere forbedring av kommunikasjonene i regionen og dermed gjøre det enda enklere for familier hvor en av familiemedlemmene er avhengig av å bo ett sted og jobbe et annet.
- Det har ikke vært problemer knyttet til rekruttering av nøkkelpersonell på Ørland hovedflystasjon hittil. Det er stort utvalg i søkere på sivile stillinger. Store deler av personellet har flyttet til Ørlandsregionen fra andre deler av landet og blitt boende der.
- En hovedflystasjon er i økende grad et høyteknologisk kompetansemiljø. En lokalisering i nærheten av det høyteknologiske miljøet knyttet til NTNU og SINTEF, samt nærhet til Luftkrigsskolen, gir etter vår vurdering gode muligheter til synergieffekter, også med tanke på rekruttering av personell.

•

8. LITTERATUR

1. Vurdering av lokaliseringalternativer for Forsvarets nye kampfly – utredningsrapport 17. Mars 2010 - Forsvarsdepartementet
2. Personellmessige konsekvenser ved lokalisering av base for nye kampfly (Asplan Viak 2009-12-29)
3. Sentralisering og regionforstørring – Endringer i arbeidsmarkedets og tjenestetilbudets geografi – TØI-rapport 981/2008
4. Sentraliseringstendenser i norske regioner – befolkning og næringsliv – Rapport 2008:12 Northern Research Institute Alta
5. St.meld. nr. 25 (2008 – 2009) Lokal vekstkraft og framtidstru – Om distrikts- og regionalpolitikken
6. Regionale utviklingstrekk 2009 (Utrykt vedlegg til ST.prop. nr, 1 (2009-2010) for Kommunal og regionaldepartementet)
7. Kystekspresen fra 2008 – Rapport Asplan Viak P510007 – Oktober 2005
8. Statistisk sentralbyrå – tilgjengelig statistikk over befolkning, næringsliv og pendling
9. Omdømmebarometer for Trondheimsregionen – Ordkraft 2009

VEDLEGG

[VEDLEGGSSNAVN]

[Tekst]